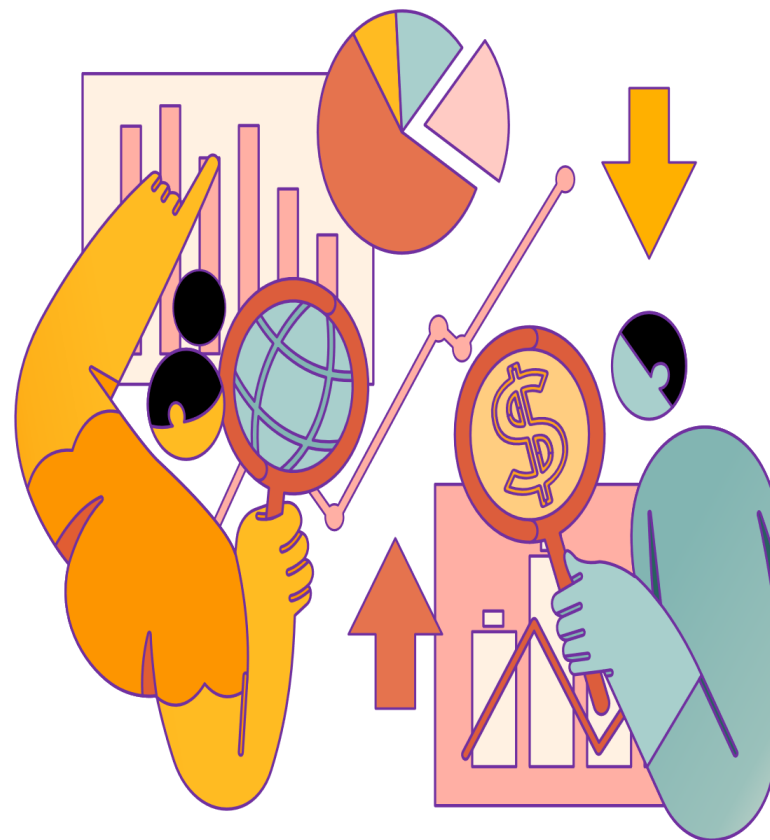

HANDREIKING

Hoe kun je de impact van het programma Veilige Steden
in jouw gemeente zichtbaar maken?

Inleiding

In dit document leggen we stapsgewijs uit hoe je de uitvoering van jouw project als onderdeel van het Programma Veilige Steden kunt monitoren en hoe je de impact in beeld kunt brengen. Door zichtbaar te maken wat er gedaan is en welke resultaten zijn geboekt kan het draagvlak voor het project worden vergroot, bij de gemeente als beleidsregisseur, bij de maatschappelijke partners als uitvoerders, bij de bewoners als uiteindelijke doelgroep en niet in de laatste plaats bij de politiek (bijvoorbeeld de gemeenteraad) als beslissers over een eventueel vervolg.

In dit document worden de volgende kernpunten om de impact te meten behandeld:

1. Onderscheid maken tussen outcome en output
2. Rekening houden met flankerend beleid
3. Manieren om te meten
4. Stappenplan: hoe ga je te werk?

Maak onderscheid tussen *outcome* en *output*

Om de opbrengst van de aanpak in jouw gemeente goed in kaart te brengen is het nuttig om een evaluatieplan op te stellen. Dat evaluatieplan is in feite een vertaling van de Theory of Change (ToC) in meetbare indicatoren.

Belangrijk hierbij is een onderscheid te maken tussen:

1. Het meten van de maatschappelijke effecten (*outcome*) op de langere termijn.
In de ToC is vastgelegd welke projectactiviteiten bijdragen aan de gewenste maatschappelijke effecten. Het benoemen van de werkzame mechanismen in de specifieke activiteiten (waarom en op welke wijze draagt een activiteit bij aan het gewenste resultaat en het gewenste maatschappelijke effect) is hierbij van groot belang.
2. Het meten van de concrete resultaten van specifieke activiteiten (*output*) op de kortere termijn.
Het beschrijven van de uitvoering van de activiteiten (conform het plan) en het (beoogde en daadwerkelijke) bereik onder de doelgroep(en) is een belangrijk onderdeel van de resultaatmeting.

Houd rekening met flankerend beleid

Realiseer je dat je project vrijwel altijd deel uitmaakt van een breder palet aan maatregelen en activiteiten. Ook deze kunnen bijdragen aan de maatschappelijke effecten die jouw project beoogt te realiseren. Het is goed om bij de evaluatie van jouw project rekening te houden met dit zogenaamde flankerende beleid.

Dat doe je door:

1. Na te gaan of en hoe dit beleid gemonitord/geëvalueerd wordt en te bekijken of jouw project kan participeren in deze monitoring/evaluatie.
2. Goed vast te leggen wat de werkende mechanismen zijn van de activiteiten in jouw project en in je eigen monitoring/evaluatie te beschrijven of en hoe die mechanismen in de praktijk gewerkt hebben.
3. Als je dat gedaan hebt, dan kun je *beredeneren* dat jouw project daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het beoogde maatschappelijke effect.

Dat betekent idealiter het volgende:

1. Redeneer vanuit de door jou benoemde gewenste maatschappelijke effecten.
2. Stel vast welke projectactiviteiten daaraan bijdragen.
3. Beschrijf voor die activiteiten de werkende mechanismen.
4. Maak een evaluatieplan voor elk van de gewenste maatschappelijke effecten:
  - Van welke bestaande meetinstrumenten kan ik gebruikmaken?
  - Welke nieuwe meetinstrumenten moet ik gaan toepassen?
  - Wie gaat dat doen, met welke frequentie en wat is daarvoor nodig?

Manieren om te meten

Outcome meten

In veel gemeenten zien we de onderstaande drie langetermijneffecten (*outcomes*) terug. Per *outcome* geven we hier ook twee voorbeelden van een concretere vertaling daarvan.

Voorbeelden van outcomes:

1. Het veiliger maken van plaatsen waar relatief vaak incidenten voorkomen door:
  - herinrichting van de (publieke) ruimte;
  - meer/gerichtere inzet toezicht/handhaving.
2. Bewustwording creëren bij (potentiële) daders/plegers/omstanders/het brede publiek dat:
  - seksuele intimidatie niet toelaatbaar is/de norm stellen;
  - inzicht verschaffen in de onderliggende factoren van waaruit seksuele intimidatie ontstaat (genderongelijkheid, stereotiepe man-/vrouwbeelden).
3. Empowerment/ondersteuning (potentiële) slachtoffers:
  - slachtoffers weten hoe zij zich kunnen weren tegen seksuele intimidatie en zijn daartoe ook in staat;
  - er is een goede infrastructuur voor ondersteuning van slachtoffers.

Manieren om de outcome in beeld te brengen, zijn:

1. Voeg specifieke vragen hierover toe aan het periodieke omnibusonderzoek in je gemeente; bijvoorbeeld over de ervaren (on)veiligheid in de publieke ruimte.
2. Vraag het specifieker uit d.m.v. eigen survey-onderzoek bij de doelgroep, maar ook bij de professionals die bij de uitvoering van diverse activiteiten betrokken zijn; wat zien zij aan effecten bij de doelgroep, wat zien zij bij zichzelf? Vraag daarbij ook specifiek naar de werkende mechanismen die je hebt benoemd: hebben die in de praktijk ook zo gewerkt?
3. Registreer incidenten (meldingen/aangiftes) en maak waar mogelijk ook gebruik van bestaande registraties (politie, gemeentelijk meldpunt overlast, incidenten op scholen, waargenomen incidenten jongerenwerk, et cetera).
4. Storytelling: laat ervaringsdeskundigen aan het woord: welk effect hebben de activiteiten gehad en vooral hoe en waarom zijn deze effecten tot stand gekomen; besteed daarbij expliciet aandacht aan de werkende mechanismen.

Output meten

Doorgaans wordt de output aan de hand van de onderstaande vragen in beeld gebracht:

1. Is de activiteit uitgevoerd zoals beoogd?
2. Is de doelgroep ook daadwerkelijk bereikt?
3. Wat vindt de doelgroep er zelf van/welke resultaten zien zij bij zichzelf/hoe hebben zij de deelname aan de activiteit ervaren?
4. Wat vinden de uitvoerders van de activiteiten er zelf van/welke resultaten zien zij bij de deelnemers/hoe hebben zij de uitvoering ervaren?

Manieren om deze resultaten te meten zijn:

1. Beschrijf kort en kernachtig hoe de activiteit is uitgevoerd, leg daarbij de nadruk op het beschrijven van de toepassing van de werkende mechanismen in de praktijk.
2. Beschrijf de doelgroep(en) in zowel kwalitatieve als kwantitatieve termen, benoem het beoogde bereik (volume) en leg vast of dit bereik in de praktijk ook is gerealiseerd.
3. Surveys, storytelling (zie hierboven).

Outcome en output aan elkaar verbinden

Om een sterk verhaal te krijgen waarmee je laat zien dat het project ook daadwerkelijk bijdraagt aan de gewenste langetermijneffecten, verbindt je de outcome-resultaten aan de output-resultaten. Dat kan je het beste doen door in de outcome-metingen dezelfde indicatoren te gebruiken als in de outputmetingen. Belangrijk daarbij is dat je de indicatoren baseert op de belangrijkste werkende mechanismen. Als je bijvoorbeeld het bewustzijn wil verhogen dat straatintimidatie niet acceptabel is (de norm stellen) dan kun je hierover zowel in de stedelijke omnibus- enquête als aan deelnemers aan een activiteit dezelfde vraag over stellen.

Hoe ga je nu te werk?

In de meeste gemeenten zijn de projecten nog niet zo lang geleden gestart en bovendien vertraagd of zelfs tijdelijk stopgezet als gevolg van de coronacrisis. Sowieso is het, gemiddeld een jaar na het opstarten van het project, nog niet mogelijk om nu al grote maatschappelijke effecten te kunnen meten zoals bijvoorbeeld een aanzienlijke daling van het percentage meisjes/jonge vrouwen dat zich onveilig voelt in de publieke ruimte. Wel is het goed om na te denken over een *nulmeting* waarvan je de uitkomsten kunt gebruiken om in een later stadium de maatschappelijke effecten (outcome) van je project te kunnen meten. Het opzetten van een nulmeting helpt ook om de ambities van het project scherp te krijgen.

Dit laat onverlet dat het goed zou zijn om – indien mogelijk – de eerste resultaten van een aantal concrete activiteiten al te laten zien. Ook om positieve publiciteit te genereren en het draagvlak voor het project – waar dat wenselijk is – te vergroten.

Onderneem daartoe de volgende stappen:

1. Selecteer een concrete, bij voorkeur goed afgebakende, activiteit die reeds is uitgevoerd/afgerond en die zich richtte op een herkenbare en traceerbare doelgroep.
2. Beschrijf waarom en hoe deze activiteit zou bijdragen aan de gewenste maatschappelijke effecten van het project (de werkende mechanismen). Het betreft hier de onderbouwing van je plan, vaak mede gebaseerd op inzichten uit ander onderzoek.
3. Beschrijf aansluitend hoe het project is uitgevoerd; is het uitgevoerd zoals bedoeld (met nadruk op de werkende mechanismen), of is het net iets anders uitgevoerd dan oorspronkelijk was bedoeld (en zo ja, waarom)?
4. Beschrijf wie/welke doelgroep is bereikt (in aard en omvang), wat was het gewenste bereik en wat is het gerealiseerde bereik, hoeveel personen uit de doelgroep hebben uiteindelijk meegedaan?
5. Vraag bij een aantal deelnemers uit wat hun ervaringen zijn met de deelname, ook hier met nadruk op de werkende mechanismen. Je kan dit doen via bijvoorbeeld een deelnemersenquête, maar ook via storytelling.
6. Stel een rapportage op waarin je vanuit een beschrijving van het project (meetniveau 1: we hebben gedaan wat we hadden afgesproken) en een beschrijving van het bereik van je doelgroep (meetniveau 2: we hebben zo veel personen uit de doelgroep bereikt, wel/niet conform het gewenste bereik) rapporteer over de resultaten die de deelnemers via de enquête of de interviews hebben gerapporteerd (meetniveau 3).
7. Gebruik deze informatie als ‘bewijsmateriaal’ om te beredeneren dat het project impact kan hebben en al heeft. Maak daarbij gebruik van de ToC/de interventielogica die is opgesteld. Als die gegevens voorradig zijn, maak dan ook de koppeling met de macro-data die de gewenste maatschappelijke effecten (de outcome) representeren.

Deze handreiking is door Regioplan ontwikkeld in het kader van het beleidsprogramma *Veilige Steden* van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

De hier beschreven methodiek van de vier meetniveaus en de koppeling tussen outcome en output is door Regioplan ontwikkeld vanuit een opdracht voor de gemeente Haarlem om de effecten en resultaten van activiteiten in de sociale basis meetbaar te maken.

Auteurs: Frank Kriek & Jeanine Klaver, Regioplan

Publicatiedatum: Mei 2021

Tel: +31 (0) 20 - 5 315 315

E-mail: veiligesteden@regioplan.nl

Website: <https://www.programmaveiligesteden.nl/>